

Verkiezingen

2024

#zozitdat

#gemeente #provincie

2024 is een bijzonder verkiezingsjaar. Na de Vlaamse, federale en Europese verkiezingen in juni, is het in oktober de beurt aan de provincies en de gemeentes.

De stembureaus worden dus opnieuw ingericht. De stemformulieren of chipkaarten liggen terug klaar. Toch zijn de spelregels van deze verkiezingen net iets anders.

Daarom vind je hier een overzicht van wat je nog moet weten voor je op 13 oktober het stemhokje ingaat.

DEEL I

De gemeente

Waarom gaan de stembureaus nog een keer open?

Om ons land goed te besturen, is het ingedeeld in een federale staat, gewesten, gemeenschappen, provincies en gemeentes. Elk niveau heeft een eigen bestuur dat andere aspecten van de samenleving regelt.

De gemeente is het bestuursniveau dat het dichtst bij jou staat. Het bestuur bestaat uit de gemeenteraad en het college van burgemeester en schepenen. De provincie vormt de schakel tussen de gemeente en de hogere bestuursniveaus.

De provincie is verantwoordelijk voor taken die het gemeentelijk belang overschrijden. Het bestuur bestaat uit de provincieraad en de deputatie onder leiding van de gouverneur.

De leden van de gemeente- en provincieraad worden elke zes jaar gekozen. Dat gebeurt in oktober. In 2024 vinden deze verkiezingen in hetzelfde jaar als die van de Vlaamse, Belgische en Europese volksvertegenwoordigers plaats.

Wat doet de gemeente voor jou?

Vlaanderen, België, Europa, de provincies en gemeentes regelen andere aspecten van onze samenleving. Elk bestuursniveau mag beslissen over specifieke zaken en heeft dus eigen bevoegdheden. Dat betekent heel concreet dat elke overheid verantwoordelijk is voor bepaalde elementen uit jouw leven. Elke verkiezing heeft op haar manier impact op jou.

In Vlaanderen zijn er tot eind 2024 300 Vlaamse gemeentes. Daarna verandert het aantal. Sommige gemeentes smelten samen. Dat heet een gemeentefusie. Vanaf 1 januari 2025 zijn er nog 285 gemeentes.

Een gemeente heeft heel wat eigen bevoegdheden.

De zaken die op gemeenteniveau worden beslist, gelden binnen de grenzen van de gemeente. Daarnaast voert de gemeente ook een aantal taken van hogere bestuursniveaus uit zoals het leveren van identiteitsbewijzen en het bijhouden van de geboortes, huwelijken en overlijdens in de gemeente.

De bevoegdheden-babbel

Wat er op niveau van de gemeente wordt beslist, heeft invloed op jouw leven.

Bekijk de bevoegdheden en geef enkele concrete voorbeelden.

Jeugd

het speelterrein, de subsidies voor jeugdverenigingen, de speelpleinwerking, de activiteiten van de jeugddienst, ...

Burgerlijke stand

het voltrekken van een huwelijk, ...

Welzijn

opvang van kinderen tijdens schoolvakanties, het OCMW, het woonzorgcentrum, activiteiten voor senioren, ...

Veiligheid en verkeer

de brandweer, de lokale politie, de verkeersveiligheid, het aanleggen van fietspaden, het uitreiken van parkeervergunningen, ...

Onderwijs

de gemeenteschool, de academie voor woord, beeld, muziek, ...

Vrije tijd, sport en cultuur

de bibliotheek, het cultuurcentrum, het zwembad, de sporthal, het museum, subsidies voor verenigingen, steun voor buurtactiviteiten, ...

Wonen en bouwen

sociale huisvesting, omgevingsvergunningen, ruimtelijke ordening, renovatiepremies, monumentenzorg, ...

Persoonlijke documenten

het bezorgen van een identiteitskaart, een reispas, een vreemdelingenkaart, verblijfsdocumenten, een rijbewijs, een geboorteakte, een huwelijksakte, ...

Afval, natuur en milieu

de vuilnisdienst, het recyclagepark, de volkstuintjes, het onderhoud van parken en straten, ...

En nog veel meer!

Wat is het verschil tussen de gemeenteraad en het college van burgemeester en schepenen?

De gemeenteraad

Op 13 oktober kies je voor de leden van de gemeenteraad. De gemeenteraad is de wetgevende macht van de gemeente. De gemeenteraad heeft drie belangrijke taken: het debatteren en stemmen over de regels voor de gemeente, het controleren van het college van burgemeester en schepenen en het goedkeuren van de gemeentebegroting.

De gemeenteraad telt 9 tot 55 leden. De grootte hangt af van het aantal inwoners van de gemeente.

Het college van burgemeester en schepenen

Het college van burgemeester en schepenen is de uitvoerende macht van de gemeente. De burgemeester en de schepenen zijn verantwoordelijk voor het dagelijkse bestuur van de gemeente.

Het aantal schepenen is afhankelijk van het aantal inwoners van de gemeente. Er zijn minstens twee en maximum negen schepenen. Nieuwe fusiegemeentes kunnen uitzonderlijk twee extra schepenen aanduiden.

De gemeenteraad kiest de schepenen onder zijn leden. Enkel verkozen gemeenteraadsleden kunnen dus schepen worden.

De burgemeester

De burgemeester is het gezicht van de gemeente. Inwoners spreken de burgemeester vaak rechtstreeks aan over zaken die goed en minder goed gaan.

De burgemeester heeft verschillende taken: het voorzitten van het schepencollege, het toezien op het uitvoeren van wetten en decreten, het bewaken van de veiligheid, aan het hoofd staan van de lokale politie en het vertegenwoordigen van de gemeente bij de verschillende overheden.

Antwerpen, een speciaal geval

Als je in Antwerpen woont, moet je in oktober niet twee maar drie keer stemmen. Je kiest er de leden van de provincieraad, de gemeenteraad en de districtsraad.

De stad Antwerpen is namelijk onderverdeeld in districten. Tot eind 2024 zijn er negen districten. Op 1 januari 2025 komt er een tiende bij, het district Borsbeek.

Het bestuur van een district bestaat uit een districtsraad en een stadsdistrictscollege. De leden van de districtsraad worden ook elke zes jaar gekozen.

Je kan de rol van de districtsraad vergelijken met die van de gemeenteraad. Het districtcollege voert de beslissingen uit.

Mag jij deelnemen aan de gemeenteraadsverkiezingen?

Je wordt uitgenodigd om te stemmen voor de gemeenteraad* als je:

- minstens 18 jaar bent op de dag van de verkiezingen
- ingeschreven bent in het bevolkingsregister van de gemeente
- Belg bent
 - OF • een burger van de Europese Unie bent en je jezelf voor 1 augustus als kiezer hebt aangemeld
 - OF • minstens vijf jaar wettelijk in België verblijft en je jezelf voor 1 augustus als kiezer hebt aangemeld
- het stemrecht niet hebt verloren (door een uitspraak van de rechter bijvoorbeeld)

(*en de districtsraad als je in Antwerpen woont)

DEEL II

De provincie

Wat doet de provincie voor jou?

In Vlaanderen zijn er 10 provincies, waarvan 5 Vlaamse en 5 Waalse. De Vlaamse provincies zijn West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant, Antwerpen en Limburg.

Een provincie heeft heel wat eigen bevoegdheden. De zaken die op provincieniveau worden beslist, gelden binnen de grenzen van de provincie.

Daarnaast krijgt de provincie ook een aantal taken van hogere bestuursniveaus zoals het coördineren van hulpacties bij grotere rampen.

De bevoegdheden-babbel

Wat er op niveau van de provincie wordt beslist, heeft invloed op jouw leven.

Bekijk de bevoegdheden en geef enkele concrete voorbeelden.

Mobiliteit

het aanleggen van een netwerk van fietsroutes, fietssnelwegen en wandelknooppunten, ...

Onderwijs

de provinciale scholen, ...

Ruimtelijke ordening

het vastleggen van de bestemming (wonen, natuur, industrie, landbouw, ...) van een bepaald gebied, ...

Toerisme, recreatie en erfgoed

recreatiedomeinen zoals Bokrijk, het Zilvermeer en De Schorre, zorg voor monumenten, uitleendienst van materiaal voor verenigingen, ...

Water, natuur en milieu

het beheer van waterwegen en natuurgebieden, de aanleg van nieuwe bossen en boomgaarden, het onderhoud van bermen, het creëren van overstromingsgebieden, ...

Crisiscoördinatie

het organiseren van hulp bij grotere rampen, ...

En nog veel meer!

Wat is het verschil tussen de provincieraad en de deputatie?

De provincieraad

Op 13 oktober kies je voor de leden van de provincieraad. De provincieraad is de wetgevende macht van de provincie. De provincieraad heeft drie belangrijke taken: het debatteren en stemmen over de regels die gelden op het grondgebied van de provincie, het controleren van de deputatie en het goedkeuren van de begroting.

De provincieraad telt 31 of 36 leden. De grootte hangt af van het aantal inwoners van de provincie.

De deputatie

De deputatie is de uitvoerende macht van de provincie. Ze is, samen met de gouverneur, verantwoordelijk voor het dagelijkse bestuur en voert de beslissingen van de provincieraad uit.

De deputatie bestaat uit vier gedeputeerden. De provincieraad kiest deze onder zijn leden. Enkel verkozen provincieraadsleden kunnen dus gedeputeerde worden.

De provinciegouverneur

De provinciegouverneur vertegenwoordigt de Vlaamse en federale overheid in de provincie. Deze positie vormt de schakel tussen de verschillende bestuursniveaus. Het is geen politieke functie. De gouverneur wordt niet verkozen maar aangeduid door de Vlaamse Regering.

De gouverneur zit de deputatie voor maar heeft geen stemrecht. Daarnaast zijn de belangrijkste taken: het waken over een goede uitvoering van wetten en decreten, het toezicht houden op de gemeentes, het beschermen van de orde en de veiligheid in de provincie en het coördineren van hulpacties bij grotere rampen.

Mag jij deelnemen aan de provincieraadsverkiezingen?

Je wordt uitgenodigd om te stemmen voor de provincieraad als je:

- minstens 18 jaar bent op de dag van de verkiezingen
- Belg bent
- het stemrecht niet hebt verloren (door een uitspraak van de rechter bijvoorbeeld)

DEEL III

Nieuwe spelregels

Moet je gaan stemmen voor de gemeente- en provincieraad?

Neen, de opkomstplicht is afgeschaft. Je bent niet langer verplicht om te gaan stemmen voor de lokale en provinciale verkiezingen. Je bepaalt zelf of je al dan niet naar de stembus trekt.

Hoe word je uitgenodigd om te gaan stemmen?

Voldoe je aan de voorwaarden om je stem uit te brengen? Dan ontvang je enkele weken voor de verkiezingen een uitnodigingsbrief in de bus.

Deze brief roept niet op, maar nodigt je uit om te gaan stemmen. Op deze brief staat in welk stembureau je jezelf moet aanmelden. Vaak worden scholen of sportzalen ingericht als stembureau.

Wat neem je mee naar het stembureau?

Beslis je om je stem uit te brengen? Neem dan op de dag van de verkiezingen de uitnodigingsbrief en je identiteitskaart mee naar het stembureau.

Lijststem of voorkeurstem?

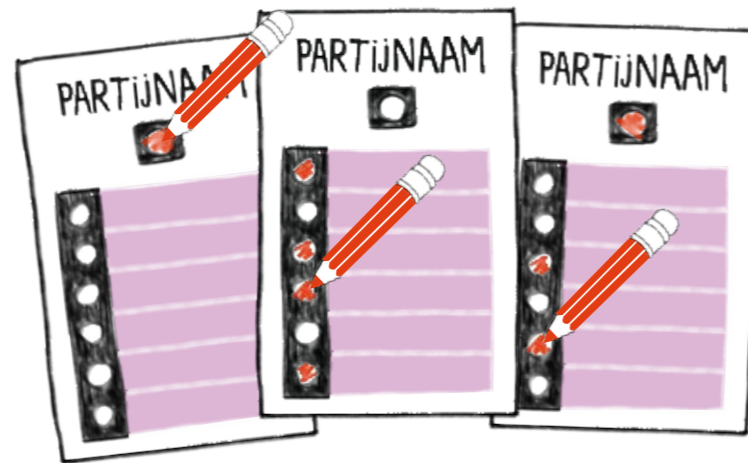
Je stem telt mee als je geldig stemt. Dat doe je door:

- te stemmen op een lijst = een lijststem
- te stemmen voor een of meerdere kandidaten binnen dezelfde lijst = een voorkeurstem
- te stemmen voor een lijst en een of meerdere kandidaten binnen dezelfde lijst

Na de verkiezingen worden de stembiljetten met lijst- en voorkeurstemmen van elke partij opgeteld. Het resultaat bepaalt hoeveel zetels elke partij krijgt.

Om te bepalen welke kandidaten verkozen zijn, tellen vanaf 2024 enkel de voorkeurstemmen. De personen met de meeste stemmen op naam, krijgen de volgende zes jaar een plaats in de gemeente- of provincieraad.

Geloof je in verschillende kandidaten van dezelfde partij? Je mag op dezelfde lijst meer dan één voorkeurstem geven!

Wie wordt de nieuwe burgemeester?

Na de verkiezingen zit jouw taak erop. Op basis van de stemmen worden de zetels in de gemeenteraad verdeeld over de partijen en de kandidaten. Dan is het tijd om te bepalen wie de gemeente gaat besturen.

Haalt een partij meer dan de helft van de zetels, dan kan ze alleen beslissen. Dat gebeurt zelden. Vaak moeten er dus twee of meerdere partijen samenwerken. Zij vormen samen een meerderheid.

Vanaf 2024 krijgt de partij met de meeste stemmen veertien dagen de tijd om een meerderheid te proberen vormen. De best scorende kandidaat van deze partij, is aan zet.

Lukt het om binnen deze termijn een meerderheid te vormen? Dan wordt deze stemmenkampioen automatisch burgemeester.

Lukt het niet? Dan krijgt de tweede grootste partij de kans om een meerderheid te vormen. Lukt het deze partij wel, dan wordt de stemmenkampioen van deze partij burgemeester.

Lukt het nog niet, dan is het aan de derde grootste partij enzovoort tot er een meerderheid gevormd is.

Daarna duiden de meerderheidspartijen de schepenen aan. Samen met de burgemeester zetten ze zich de volgende zes jaar in voor de gemeente.

En in de provincie?

Er is geen wet die bepaalt hoe de deputatie wordt samengesteld. Er zijn wel een aantal ongeschreven regels. De partij met de meeste zetels in de provincieraad neemt het initiatief om een meerderheid te vormen.

Als die gevormd is, duiden de meerderheidspartijen de vier leden van de deputatie aan. De volgende zes jaar zetten zij zich in voor de provincie.

DEEL IV

Kan je ook na de verkiezingen je stem laten horen?

Natuurlijk kan dat.

Er zijn in een democratie vele manieren om je stem te laten horen. Je kan een vraag stellen aan een gemeenteraadslid, een schepen of de burgemeester, een petitie opstarten of die van iemand anders tekenen, lid worden van een jongerenafdeling van een politieke partij of een vreedzaam protest organiseren.

Je kan je inzetten voor een buurtcomité, een klacht indienen, deelnemen aan inspraakmomenten of zelf een volksraadpleging organiseren.

Daarnaast heeft elke gemeente een jeugdraad. Deze raad vertegenwoordigt de jongeren en kinderen in de gemeente.

Ze geeft advies aan het gemeentebestuur over zaken die jonge mensen raken.

Ga zeker eens langs of word lid van de jeugdraad van jouw gemeente.

Concept: dienst educatie van het Vlaams Parlement
Redactie: dienst educatie van het Vlaams Parlement
Vormgeving: Mortierbrigade
Illustraties: De Kwekerij

Met dank aan de collega's van het Vlaams Parlement

Verantwoordelijke Uitgever: Vivi Lombaerts, Vlaams Parlement, 1011 Brussel
Eerste druk: juli 2024
Depotnummer: 2024/03933/01

**Deze brochure werd met zorg samengesteld en vormt een geheel.
De inhoud en de illustraties kunnen niet van elkaar gescheiden worden.**

Op zoek naar aanvullend lesmateriaal of plan je een bezoek aan het Vlaams Parlement?

<https://www.vlaamsparlement.be/nl/bezoek-het-vlaams-parlement-met-je-klas>

Vragen?

educatie@vlaamsparlement.be

**Vlaams
Parlement**